

ELSTER KRISTIAN

PÄIVÄN VALAISEMIA
PILVEN HATTAROITA

Kristian Elster

Päivän valaisemia pilven hattaroita

«Public Domain»

Elster K.

Päivän valaisemia pilven hattaroita / K. Elster — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	7
III	11
IV	15
Конец ознакомительного фрагмента.	16

Kristian Elster

Päivän valaisemia pilven hattaroita

I

– Oletko koskaan eläessäsi nähnyt noita hirmusia myrskyjä, jotka usein syksyisin riehuvat Länsi-Norjan vuono-maissa?

Ulkona on niin pilkkosen pimeä, että melkein saattaisi luulla ett'ei siitä koskaan enää valkenekaan päivä. Jos sanoisimme silloin satavan, niin ei kukaan saattaisi saada edes sinne päinkään aavistusta siitä tuimasta tupruavasta höyryntapasesta vesitulvasta, jota myrsky kulettaapi muassaan mereltä päin. Sen pisareet töytävät akkunain laseihin, kaikkialta kuuluu viuhinaa ja voihkinaa, ikään kuin siellä olisi joukko eläviä olentoja, jotka, ollen myrskyä paossa, milloin parkuen ja epätoivosina pyytäisivät suojaa, milloin vonkuen töytäisivät vasten seiniä ja akkunoita väkisinkin törmätöksensä sisään. Vesitulva pudota räiskähtää maahan ja lätäköissä kaikki kiehuilee, kuohuilee. Tuuliaispää ensikseen kuuluu uhkailevana kohinana, sitten se lähetessään kiljuu kuin ulvovat, nälkäset pedot ja syöksee kohta yli koko seudun, ikäänkuin se olisi pudonnut alas vuorelta, tanssii hirvittäväällä tavalla yli mäkien ja laaksojen ja ylettyy aina taivaaseen saakka, kunnes vihdoin jyrinällä katoaa ylälaaksoille päin.

Semmoisten myrskyjen raivotessa kaikki huoneet tärisyvät ja niiden asujamet kyyristäikse toinen toisensa luokse, ja silloin sanotaan: "oikea Jumalan ilma" ja "Jumala armahtakoon niitä, jotka nyt ovat merellä".

Kuin ovea avataan, niin samassa töytää veden tulva kauvas laattialle, ja koko rakennuksen muut ovet aukenevat äkkiä ja paukahtavat sitten rämähtäen kiinni taas. Tuulenpuuska kulkee halki kaikkien käytävain ja portaitten ylös korkeimpaan ullakkoon saakka. On vaikea saada avattu ovi kiinni, kun myrsky kovin kourin on tarttunut siihen; tuntuu aivan siltä kuin olisi raivoavain vihollisten piirittämänä, jotka uhkaavat murtaa kaikki ovet hävittääkseen omaa rauhallista kotoamme.

Semmoisten myrskyjen huomis-aamuna näyttää ikään kuin tuuli olisi pyhkinyt pois paikaltaan kaikki liialliset kappaleet. Huoneitten lähellä on murtuneita kattoliuskan kappaleita läjittäin, siellä täällä näkee hajonneita ja murtuneita puita, irtiriistettyjä aitankattoja tai muita "myrskyn muistoja"; kaikki tiet ovat muuttuneet virroiksi ja kaikki sillat ovat pahassa vaarassa. Muutaman päivän kuluttua usein näkee merimiehiä teillä matkustamassa ja välisti tuuli tuopi laivanjäännöksiä laaksoihin. —

– Semmoisena iltana kolkutettiin kovasti meidän huoneemme ovea.

Isä meni itse ulos; minä kulin hänen jälissään, en arvellut voiman tulla mitään hyvää pimeydestä ja myrskystä ja olin vähän ihmeissäni, että isä tahtoi avata ovea. Hänellä oli lyhti kädessä, jolla valasi ulos, kuin oli saanut oven auki. Ensimmäisenä näin sateenkuurosta tummanruskeita, maankarvasia esineitä, joita lyhdin valkea valasi. Mutta kohta ne selvenivät kahden kuparinkarvasen ihmisen kasvoiksi, jotka alas painettujen merimieslakkien alta synkästi tuiottivat vasten valoa, Vesi valui virtana pitkin nahkalakkeja ja nahkatakkeja sekä tippueli heidän parrastaan. Pieni, tummankarvanen olento seurasi heidän jälissään.

"Onko siellä ketään, joka tahtoo puhutella minua?" kysyi isä.

"On kyllä," vastasi karkea ääni.

"Tulkaa sisälle; muuten tulee koko kuuro samalla huoneesen."

Kaksi kauhean suurta merimiehen saapasta astui ovesta sisään, sitten vielä toinen pari ja viimeksi tuo pieni, nahkavaatteihin kääritty olento. Ovi sulettiin ja tulleet saatettiin kyökkiin.

"Sinäkö se olet," sanoi isä toiselle miehistä. "Mutta, Herran nimessä, miksi olette liikkeellä tämmöisessä ilmassa?"

"Niin, mitään huvia se ei ole," vastasi mies tyyliä.

Hän oli erään kauppamiehen renki, joka asui meren rannalla ja joka oli isäni hyvä ystävä.

"Meidän piti tuoda tänne tuo tuossa," sanoi toinen miehistä viitaten elävään nahkakäärökseen, josta vesi lorisi alas laattialle, tehden isoja lätäköitä.

"Kuka se on," sanoi isä ja vetäen pienokaista esille valkean valoon hän kumartui alas katsomaan. "Elina!" hän huudahti ja käyden aivan vaaleaksi katsoi hän kyselevin silmin miehiin. He seisoivat molemmat vaiti. Sitten kuului toinen kuiskaavan; "On tapahtunut suuri onnettomuus."

Isä ei vastannut, vaan vei pienen tyttösen, joka oli noissa nahkavaatteissa, ovea kohti. Samassa tuli äiti ja kysyi mitä oli tapahtunut. "Ota hänet tupaan ja riisu häneltä vaatteet," sanoi isä lyhyesti. "Mene sinäkin sinne," hän sanoi sitten minulle, joka siinä seistä töllistelin ihmeissäni ja kauhistuksesta en voinut selvästi ymmärtää, mitä tämä kaikki merkitsi.

Tuvassa rupesi äiti ottamaan sadevaatteita pienokaisen ympäriltä. En osaa sanoa, kuinka minä ihmettelin, kuin äiti oli kuorinut hänen yltään kaikki nuo matkatakkit toisen toisensa päältä, ja näkyville tuli pieni soma tyttönen, joka suurilla, harmailta silmillään katseli tynesti ja mielevästi meitä, vieraita ihmisiä, hänen ympärillään. Oli minusta, ikäänkuin myrsky, joka ulvoen riehui ulkona, olisi salasella tavalla tuonut hänet muassaan, ja minä vaan katsella tuiotin häneen.

Kutrinen hänen vaaleasta tukastaan, josta sadevettä vielä tippueli, rippui otsassa. Kun äiti oli saanut matkavaatteet riisutuksi, niin tyttö itse otti lapaset käsistään ja pyhkieli silloin tällöin vettä pois kasvoistaan. Hänellä oli punaruutukkainen hame yllään, huivi solmittu vyötäsille ja pitkävartiset saappaat jalassa.

"Hyvä lapsi, kuka lähettää sinut tänne semmoisessa ilmassa?" kysyi äiti, otti märän huivin hänen ympäriltään ja hieroi hänen pieniä punottavia kätösiään.

"Isä ja äiti ovat poissa," vastasi tyttö, "ja sen tähden Saara arveli, että paras olisi että heti tulisin näille tienoille."

"Poissako?" Äiti pysähtyi riisumistyöstään. Kävi selväksi, että tyttö parka ei tietänyt, mitä se sana merkitsi. Hän oli niin usein kuullut kansan puhuvan, että ihmiset "joutuivat pois" merellä, ja hän totta oli nyt kuullut samaa vanhemmistaan ja matki ajattelemattaan näitä sanoja muiden puheen mukaan.

"Anna heille jotakin lämmintä syödä," sanoi isä, joka nyt tuli tupaan. Hänen kasvonsa olivat harmaat kuin tuhka, hänen äänensä kajahteli kuivalta ja käheältä. Palveluspiika meni ulos ja äiti muutti äänetönnä vaatteita pienokaiselle, mutta minä huomasin hänen käsiensä vapisevan. Hän loi lyhyen silmäyksen isään päin, sai häneltä samasen takaisin ja isä meni jälleen toiseen huoneeseen.

Hetkisen kuluttua pieni tyttönen istui kuivana ja lämpösenä uunin ääressä ja joi teetä suuresta, kukilla kirjaillusta kupista.

Äiti kyseli häneltä minkä mitäkin, eikö hän ollut peljännyt j.m.s. Ei, ei hän sitä ollut. "Kuin Hannu – renki – on muassa, niin ei ole pelkoa, ei vaaraa", hän sanoi. "Eikä tuuli tullut kovin äkillisissä puuskauksissa", hän lisäsi ymmärtäväisen ja kokeneen tavoin ja hänen kasvonsa ilmottivat hiljasta totisuutta ja mielevyyttä. Saattoi selvästi huomata, että hän jo oli vähän kokenut, vaikka pieni olikin.

Tyttö oli hiljasena koko ehtoon, vaikka ei varsin surullisena. Mutta iltasella, kertoi äitini sittemmin, kuin tytön oli mentävä levolle, hänen äkkiä ruvenneen itkemään; silloin hänelle oli äkisti selvinnyt, mitä tuo oli, että hänen vanhempansa olivat "jääneet pois" tuolla kirkkomatkalla, josta vaan kumottu vene oli tullut kotirantaan.

Näin minä ensi kerran tapasin Elina Holtin, ja nyt en näe myrskyilmaa sen illan tulematta kaikkine tapauksineen selvänä silmiäni eteen; näen noiden miesten ruskein kasvojen esiintyvän pimeästä ja tuovan onnettomuuden sanoman taloomme, ja muistan ennen kaikkea tuon likomärän tytön vaaleine hapsineen, harmaine silmineen sekä vakavine puheineen.

II

Ei hyvin kaukana meiltä, mutta lähempänä järveä asui Elinan setä.

Hänen asioissaan oli paljo kysymys silleistä – sen verran minä tiesin hänestä. Tämän sedän luona tuli Elinan vast'edes asua, mutta kuin hän oli naimaton, jäi tyttö vastaiseksi meille.

Meidän yksissä-olomme ei kuitenkaan ensi aikana tullut pitkälliseksi. Minut kohta pantiin läheiseen kaupungin kouluun, ja kun ensi kerran tulin takaisin kotosalalle, niin hän jo oli muuttanut setänsä taloon. Vaan hän tuli kumminkin tuon tuostakin meille, kuin näet hänen oli oltava äitini valvonnan alaseksi. Minäpä en tähän aikaan hyvinään paljon yhtynyt hänen seuraansa. Hän yhä puheessani etsiskeli "kaupungin tapoja", ja se loukkasi hyvin paljon kunniantuntoni. Muuten muistan vaan, että hän silloin oli rajuluontonen tyttölapsi, jonka silmistä aina leimusi jotakin äkillistä ja uhkaavaa, ja että hänen oli mieleistä kuleksia ulkona paljain päin ja käydä talonpoikain luona.

Helposti huomasi, että tämä rajupäisyys ja kuleksimishalu ei ollut äidilleni mieleistä. Huomasin myöskin, että äitini aina Elinan aikana alkoi puhella mietteitään "hiljaseksi ja somasta". Välistä kuulin hänen myös puhuvan tuon tytöksen talonpoikasista tavoista. Minä en niitä paljon havainnut, mutta enpä ollutkaan siihen aikaan mikään tarkka tutkia.

Vasta silloin, kuin monta vuotta oltuani poissa tulin kotiin levähtämään ensimmäisten tieteellisten urhotöitten jälkeen, Elina ja minä aloimme katsella toinen toistamme vähän lähemmältä. Minä olin ylioppilas, hän vasta ripillä käynyt. Ensi yhtymisemme olivat sellaiset, että koetimme kaikin tavoin loukata toinen toistamme. Sittemmin teimme kumminkin jonkunlaisen epäluotettavan sovinnon, ja aloimme ilmoittaa toisillemme ajatuksiamme – taikka oikeammin, minä sen vaan yksipuolisesti teinkin.

Tultuani vast'ikäni tieteellisistä harrastuksista, minä en voinut ajatella paljon muuta kuin tiedettä. Tunsin itseni vapaaksi koko synnillisestä ihmisestäni sekä luulin olevani täynnä puhtaampia käsitteitä. Pidin jokapäiväsen elämän rientoja halpoina ja arvelin milt'ei alentavan arvoani, jos puhuin muusta kuin tieteellisistä asioista. Tältä kannalta myös lähestyin Elinaa.

Mutta mitään epätieteellisempää kuin Elina Holtia ei taivaan aurinko vielä ole valassut. Minä tunsin, ajattelin ja toimitin ainoastaan tieteellisten perusteiden nojalla; hän tunsu, ajatteli ja toimieli omalla tavallansa sen tähden vain, että hänen mielensä niin teki ja että hänen luontonsa laatu oli semmoinen, ja kun hänen päähänsä pälkähti, niin hän ei ottanut ollenkaan mitään tunteakseen eikä ajatellakseen. Minä luulin silloin kykeneväni keksimään olemisen perussyitä; vaan Elinalla ei yhtään ollut halua semmoisiin.

Eräänä päivänä ilmoitin hänelle muutamia tärkeitä loppupäätöksiä, joihin olin tullut meren pohjalla olevan alkuliman tutkimisessa, ja arvelin, että tästä oli mielestäni koko elimellisen elämän alku ja synty etsittävä. Huomautin hänelle myös senkin kummastuttavan seikan, että jo Jonialainen Anaksimandros – se oli muistaakseni hänen nimensä – lausui sen mielipiteen, että elämä on syntynyt siten, että aurinko paistoi maan pinnalle, jossa silloin oli vaan kosteata limaa ja vettä, ja että ensi ihminen luultavasti oli ollut kala.

"Se on inhottavaa!" Ei hänellä ollut sen enempää lausumista tästä niin ylön tärkeästä asiasta.

Samassa tilaisuudessa tulin sanoneeksi, että apina tietysti on ihmisen lähin kantaisä.

"No niin, tiedätkö, että sitä minäkin olen ajatellut", hän lausui, ja minäpä aloin jo pitää häntä ajattelevana ihmisenä, kunnes hän lisäsi: "siitä lähtien kuin sinä tulit kotia".

Todellakaan, hänellä ei ollut rahtuakaan tieteellistä henkeä. "Ei käy luottaminen kirjoihin", hän sanoi, teeskentelemättä ilmoittaen tietämättömyyttään, ja hän pysyi tavattoman kiivaasti omissa mahdottomissa ajatuksissaan. Eikä vastaväitteet vaikuttaneet häneen mitään. "Olen siitä kumminkin vakuutettu", hän vaan sanoi. Kerrankin kuin hän seiso i rannalla vaatteita sotkemassa sai hän minut melkein silmittömästi suuttumaan jänkyttämislään: "olen siitä niin vakuutettu".

"Sepä on hulluutta olla vakuutettu jostakin", minä sanoin, ja kerroin hänelle, että toinen viisas kreikkalainen oli lausunut, ett'ei käy varmuudella päättäminen mitään mistäkään asiasta.

"Hän olisi mielestäni tehnyt viisaammin, jos hän ei olisi avannut suutaan", Elina sanoi paukuttaen märkiä vaatteita niin, että vettä räiskyi silmilleni.

Puhuin sitten rakkaudesta. Oli varma päätökseni, että mies ja nainen olivat kaksi yksilönpuoliskoa, ja että ne, jotka ovat henkistä sukua toinen toisillensa, yhtyvät sisällisestä taipumuksesta yhteen, että heistä tulisi jotakin kokonaista. Mutta silloinpa Elina purskahti semmoiseen sopimattomaan ja vallattomaan nauruun, ett'en ole ennen kuullut kummempaa.

"Olet tuhma", hän sanoi.

"Mutta Elina hyvä" – minä aloitin lausua vallan närkästyksissäni.

"Mutta kuinka sinä luulet rakkauden syntyvän?"

"Etkö sitä tiedä?" Ja sitten hän lauloi erään noista renkutuksista, jossa sanotaan, että ei tiedetä rakkauden tulosta muuta, kuin että se tulee kenenkään lähettämättä, kenenkään tietämättä, vaan että se kumminkin sytyttää itsekutakin ihmistä ilmituleen...

"Jumala varjelkoon, Elina, minkälaisia veisuja sinä laulat!"

"Niinkö vai? Onpa minulla toinenkin", ja sitten taas renkutus siitä, että rakkaus puhkee kuin vähän lehdet sekä kuin hymyilevän silmästä kyynel j.n.e.

"Mutta ei, se on tuhma" – hän sanoi ja herkesi.

Jättäen tietopuoliset asiat sikseen, koettelin saattaa häntä harrastamaan läheisempiä käytöllisiä asioita, valtiollisia ja yhteiskunnallisia, vaan ei siitäkään tullut sen parempaa. Poliitiikkaan, hän lausui päättäväisesti, ei kenenkään rehellisen ihmisen sovi ryhtyä. Hän tunsu vaan yhden henkilön, joka semmoisissa tuhrusteli, tuon entisen aliupseerin ja koulumestarin Hannu Sjuvsenin Grönvaldista, joka juoppouden tähden oli joutunut virkaheitoksi molemmista toimistaan, ja jolla nyt ei ollut mitään muuta askaroimista, kuin politiikan kanssa. Ja työmieskysymyksen olivat kaupunkien mahtavukset keksineet, jotta heillä muka olisi jotakin, josta pitäisivät puheita, kuin suurissa kemuissaan olivat joutuneet iloselle tuulelle ja tulleet ihmisystävällisiksi. Todellakin, Elina oli hirmusen tietämätön.

Minä aloin arvata mistä hän oli saanut kaikki nuo mielettömyydet. Tietysti sedältään. Tämä oli vaaleatukkanen mies, noin neljännen kymmenen loppupuolella, ja hänen silmänsä olivat vaaleansinertävät. Hän oli vähäpuheinen, ja sekin vähä minkä hän puhui näkyi minusta jotensakin typerältä. Hän tavallisesti ei päässyt pitemmälle kuin lauseen puolitiehen, jäännöksen asemesta hänestä kuului vaan kimakka, uhkaava "Eiköhän?" ikäänkuin olisi tahtonut varottaa kuulijoita kysymästä seuraavia sanoja. Ja sikäli kuin sillä kertaa olin ymmärtävinäni, niin hän halveksi kirjoja. Luulin huomaavani, että hän piti kirjanoppineita houkkioina, valtiollisia asioita harrastavia petteureina, ja hänen tieteellistä kykyään minä varsinkin silloin rupesin halveksimaan, kuin hän kerran ylenkatseesta säihkyvin silmin nauraa hohotti minun sanoessani, että aurinko varmaankin oli palavaa kaasua. Ei Elinakaan ottanut tätä uskoakseen. Hän juuri solmieli kenkensä nauhoja ja pudisti päätänsä säälitellen, että minä voin uskoa jotakin semmoista.

"Mutta, hyvä Elinani, kaikkein uusimmat tutkimuksethan näyttävät – "

"Tiedätkö mitä minun kaikkein uusimmat tutkimukset näyttävät?" hän sanoi, tarttuen viimeisiin sanoihini.

"Sinun – ?"

"Ne näyttävät, että kenkäni ovat pohjitta", hän sanoi seisten toisella jalalla ja ojentaen toista rikkinäistä kenkää minua kohti.

Muutoin olen nähnyt saman Elinan sedän näyttävän oikein miehen mieltä. Olipa hän kerran myrskypäivänä merellä; minä olin muassa. Hän piti perää, paksu takki yllä ja merimiehen lakki päässä. Silloin, täytyy todistaa, oli hänessä jotakin niin miehuullista ja uljasta, kuin hän tuossa istui peräsin ja jalusnuorat kädessä, ett'en parempaa milloinkaan ole nähnyt. Hänen vaaleansiniset silmänsä katsoa tuiottivat silloin tyystisti eteen päin, eikä mikään hyökyaalto eikä laskeutuva laine jäänyt häneltä huomaamatta. Olipa silloin hänen silmissään semmoinen uhkaileva loiste, että

minun täytyi lausua itselleni: Hän on polveutunut noista vanhoista viikinkisuvuista, jotka vallottivat Normandian, rupesivat Islannissa asumaan ja löysivät Vinlanninkin. [Norjalaiset viikingit vallottivat keskiajalla pohjos-Ranskanmaan, jonka he sanovat Normandiaksi, kansottivat Islannin saaren, jossa pohjosmaiden runous kehittyi maailman mainioksi, vieläpä pääsivät Pohjos-Ameriikan rannikoille saakka, joita he nimittivät "Hyväksi Vinlanniksi"; vaan tämä löytö kumminkin pian hävisi kansojen muistosta, niin että Ameriika Kolumbuksen aikoina taas oli tuiki tuntematon maa. Suomentajan sel.] Mutta vaan manterella ja sivistyneitten parissa hän oli oikean poroporvarin näkönen.

Sitä vaan en ollenkaan osannut sanoa, miksi tämä yksinkertainen maakauppias niin suosi erästä lähiseudussa asuvaa miestä, jota yleisesti nimitettiin "patriootiksi" (isänmaanrakastajaksi). Tämä oli varatuomari, nimeltä Vang, joka oli ollut miehenä silloin, kuin talonpojat ensin alkoivat tehdä vastarintaa hallitusta vastaan. Mutta sitten oli hän joutunut peräpajulle. Hän nyt oli lakiasiaain ajaja, mutta hänellä ei ollut monta asiaa enää ajettavana, ja hän sen tähden myös koulutti pieniä lapsia sekä kirjotteli voudin konttoorissa. Hän oli innokas "vapauden harrastaja", mutta "vanhojen, rehellisten" tapaan, puheli alinomaa "ihmisoikeuksista" sekä jakoi Norjan asukkaat kahteen osaan: "orjallisiin, Danomaaneihin" (tanskankiihkosiin) ja "patriootteihin". Hänellä oli alati mielessä joku "yleisvaltiollinen tuuma", ja hänellä oli aina paljo puuhaamista ihmissuvun monien tirannein mestauttamisessa.

Muutoin hän oli verenhimonen vaan puheissaan: itse työtoimien todellisuudessa hän oli sievimpiä ja sävysimpiä miehiä, joita on ollut maan päällä, ja työskenteli vaan maailman parantamisessa ja sen sortovaltiaitten telottamisessa. Ja Holt ei halveksinut niin paljon ketään muuta kuin juuri tällaisia "haaveksijoita" ja "idealisteja". Mutta siitä huolimatta hän oli patriootin seurassa joka ikinen päivä. Joka ilta nähtiin entisen hallituksen vastustelian istuskelevan Holtin kamarissa, tupruilevan suunnattomia tupakkasavuja sekä lavertelevan valtioviisaita puheitaan. Holt kuunteli vaan äänetönnä ja nyökäytteli välistä hyväksyen päätään sekä oli kaikissa vaiheissa hänen uskollinen ystävänsä.

Kerrottiinpa hänestä kerran sitäkin, että kuin muutamat nuoret miehet olivat käräjäpaikassa ruvenneet pilkkailemaan "patrioottia" ja muun muassa uimassa ollessa olivat houkutelleet häntä, joka oli huono uimaan, ulos syvälle, niin Holt silloin oli uhannut "suolaavansa" heitä ja painanut nuoria herroja toista toisensa perästä niin kunnollisesti veteen, että kiittivät Jumalatansa kun pulasta pääsivät hengissä.

Mutta Holtin ja hänen veljensä tyttären väli ei viimeis'aikoina ollut hyvä. En kuullut heidän milloinkaan puhuvan keskenään enempää kuin heidän välttämättömästi täytyi, eivätkä he koskaan puhellessaan katsoneet toinen toisehensa. Kumminkin minulla oli se varma vakuutus, että Elina sedältään oli saanut sekä monet muut epäluulonsa että myös senkin, että hän ei pystynyt oivaltamaan kirjojen arvoa. Eihän hän suinkaan tuntenut muiden mielipiteitä kuin setänsä.

Viimeksi mainitun epäluulon ilmauksista kumminkin yksi näytti minusta olevan naurettavin. Tyttö oli, kuten jo sanoin, äitini valvonnan alasena ja hän tavan takaa kävi joka päivä meillä oppimassa ompelua j.m.s.

Eräänä päivänäpä hän ei tullutkaan tavallisella ajalla aamuisin, ja kuin hän tuli, näkyi selvästi, että hän oli valvonut ja että hän oli hyvin alakulonen. Äitini kysyi oliko hän kipeä; mutta syy oli aivan toinen. Hän oli eräässä kotimme nurkassa löytänyt paksun kirjan, jonka hän oli vienyt mukansa kotia, "sillä hän nukkui niin helposti iltaisin kirjaa lukien". Tämä kirjapa oli hänen mielensä häiriön syy. Hän näet ei laisinkaan ollut nukkunut sitä lukiessaan, vaan päin vastoin lakkaamatta lukenut päivän valkenemiseen saakka. Eihän hän muistanut kirjan nimeä, eikä kenenkä kirjottama se oli; vaan kuin hän seuraavana päivänä toi sen tullessaan, huomattiin sen olleen Eugéne Suen muuan romaani.

"Onneton lapsi" huudahti äitini, "se on hyvin epäsiiveellinen kirja".

"Niin, kauhistava se oli. Enpä olisi koskaan osannut ajatella, että niin monta kummallista seikkaa saattaisi tapahtua maailmassa".

"Lapsi parka, tekotapauksiahan siinä kerrotaan".

"Tekotapauksiako? Eikö se olekaan totta?" hän kysyi aivan hämillään.

"Romaanihan se on".

"Va-ai niin?! Tekojuorujako ne vaan olivatkin? No, silloin siitä ei ole niin hätäilemistä. Ja minä kuin luulin joka sanan todeksi, ja olin vähällä pyrskähtää itkemään siitä. Voi toki, hyvä Jumala, minkälaisia ihmisten aivoihin juolahtaakaan! Ei muuta kuin tekotapauksia!"

Ja siihen hänen halunsa lukemaan enemmän sen kaltasia kirjateoksia peräti hävisi. Hän ei ymmärtänyt, että kukaan huviksensa lukisi semmoista, "joka oli vaan keksittyjä juttuja".

Mutta jos Elina ei oivaltanut kirjallisuuden arvoa, niin kyllä hän tiesi kuinka vene oli ohjattava oikeaan suuntaan. Ja vaikka hänen kirjalliset tietonsa olivat vähänlaiset, niin tiesipä hän jo ulkoakin sanoa mitä sillien hinta oli minäkin vuoden aikana. Ja jos hän ei pitänyt lukua kirjoissa kerrottujen ihmisten vaiheista, niin hänen sydämensä oli sitä enemmän myötätuntonen tosi-ihmisten vaiheita kohtaan. Talvipuolella, kuin kiiltäviä sillejä tuotiin isoja veneenkantamuksia satamaan, hän aina oli laiturilla ja silloin hän usein sanoi, että nämät sillilastit olivat kauniimpia näkyjä, kuin voivat tulla hänen silmiensä eteen. "Nyt pääsevät ihmiset kuntoon elämään tämän talven" hän sanoi, ja oli aina silloin hyvillä mielin sekä lausueli sitä sananparttaan, jossa oli koko hänen elämänsä viisaus koossa: "Onpa sulosta elää".

Todellakin, talonpoikain elämään ja heidän oloihinsa hän oli parhaiten tutustunut. Hän tunsi joka miehen koko seudussa ja hän tiesi aivan tarkkaan kaikki heidän elämänsä vaiheet. Hän tiesi kutka olivat kihloissa että myös kutka "pakinoivat keskenään semmoisista" taikka vaan "ajattelivat toinen toistansa". Hän tiesi missä sovussa kaikki aviopuolisot elivät keskenään ja kuinka heidän lapsensa käyttivät itseään. Hän tiesi kenellä oli velkaa maakauppiaille, kenellä oli käräjäjuttuja, kuka joi ja kuka piti raitista elämää j.n.e., j.n.e. Kun me kävelimme maantiellä, hän usein pysähtyi pakinoimaan vastaantulevien kanssa, ja hyvin usein hän poikkesi tieltä köyhien luo, auttamaan heitä sekä neuvoilla että toimilla. Minä oikein hämmästyin nähdessäni kuinka helposti hän tutustui heidän oloihinsa ja osasi puhutella heitä oikealla tavalla; mutta olipa sekin minusta yhtä hämmästyttävää, että tuommoiset toimet ollenkaan huvittivat häntä.

Kuin minä ensimmäisen ylioppilaskesän oltuani kotona palasin kaupunkiin, annoin hänelle mielessäni tällaisen todistuksen. Oletpa verevä ja terve, mutta ei sinussa ole mitään miellyttävää. Sinulla on terävä kieli ja vakaa tahto, joka on aivan omapäinen, kesyttämätön, säännötön ja samassa aivan omituisen luja. En kiellä, että välistä – mutta vaan aniharvoin – kukaties on jotakin suloutta olennessasi ja että sinulla on varma toimintatapa. Mutta yksi seikka on varma: sinun kasvatustasi on hirvittäväällä tavalla laiminlyöty ja sinun mielipiteesi ovatkin aivan naurettaviin saakka sivistymättömiä.

III

Kun seuraavan kerran taas kotiuduin, Elina oli kaksikymmenvuotias, ja minä olin jo kohta tohtoriksi pääsemässä. Minä en enää puhellut olemisen perussyistä enkä kantaisästämme apinasta, emmekä me enään lausuneet toisillemme pistosanoja. Elina ei ollut paljon enempiä lukenut, kuin viimeinkään, vaan hänen kirjojen halveksimisensa oli kumminkin vähennyt, ja hän oli silminnähtävästi tullut paljon sievemmäksi ja sulosemmaksikin.

Jäin talveksi kotiin, ja pitkinä talvi-iltoina rupesin lukemaan milloin mitäkin talonväelle. Elina oli tavan takaa läsnä ja ihmeekseni huomasin, että hän oli innostunein kaikista. Hän ei kuitenkaan alussa ilmottanut mieltymystään sanoilla. Kuin hänen mielensä kiihtyi, niin hän useimmiten pysyi puhumatta. Mutta mieltä hellyttävät paikat eivät häneen koskeneet; hän ei kärsinyt lukiessa pysähtyä innostuttavimpiin paikkoihin. Silloin hän aina kävi levottomaksi, väentelihe istuimella ja sanoi: "lue eteenpäin!" Kuin luin hänelle yksinänsä, ja kuin olimme tulleet semmoisiin kohtiin, hän kiihkeästi sanoi: "jätä, jätä se lukematta". Yhden ainokaisen kerran kuulin hänen lausuvan "se on kaunista", ja sen sanon toden totena: se, jonka sillä hetkellä kuulin hänen äänessään kajahtavan, oli tuhat kertaa kauniimpaa kuin se runo, jota hän huudollaan tarkotti.

Alussa en luullut hänen ymmärtävän näitä kohtia, jotka hän käski minun jättää lukematta. Mutta sittemmin huomasin erehtyneeni. Hän luki ne salaa yksinään, ja kuin vähitellen jouduimme niin pitkälle, että puhuimme keskenämme luetusta, niin huomasin ihmeekseni hänen käsittävän kaikki niin selvästi ja niin ihkaelävästi, että olin kuin pilvistä pudonnut. Hän ei kirjoja lukenut, hän niissä eleli kaikkine ajatuksineen, tunteineen. Hänestä nämät kertomukset olivat tositaupauksia, vaikka nyt toisella tavoin kuin hänen Eugéne Suen romaania lukiessaan.

Olisi saattanut luulla, että kaikki mitä Elina luki tapahtui hänen läheisyydessään ja että kirjoissa kerrotut ihmiset kuuluivat hänen jokapäivästen seuralaisiensa joukkoon. Hän teki päätöksensä ja lausui tuomionsa heistä samalla tunnollisuudella, kuin niistä ihmisistä, joittenka kanssa hän joka päivä seurusteli. Kun kertomuksen ihmiset eivät olleet hänen mieleensä, niin hän pani hyvin pahaksensa, jos minä sanoin ihailevani niiden runollista kauneutta ja totuutta. Hän moitti heitä tunnollisella innostuksella ja oli kovin ihmeissään, että minä saatoin sanoa heitä miellyttäviksi henkilöiksi. Elina vaan vihasi tätä miestä ja tuota naista eikä kukaan saanut häntä uskomaan, että ne ansaitsisivat muuta kuin vihaamista ja inhoa. Hän halveksi Hamletia ja inhosi Wilhelm Meisteriä, jossa kirjassa ei ollut "melkein yhtäkään tosi-ihmistä", ja Wertheristä hän sanoi, että jos hän olisi ryhtynyt johonkin kelvolliseen työhön, niin hänellä ei olisi ollut mitään "kärsimyksiä". Näitä kirjoja ei mikään maailman mahti olisi voinut pakottaa häntä lukemaan toistamiseen, samoin kuin ei kukaan olisi voinut saattaa häntä seurustelemaan kenenkään ihmisen kanssa, jonka hän oli huomannut halvaksi ja katalaksi. "Gretchen" kumminkin paljon liikutti hänen mieltään ja "Klärchen" vielä enemmänkin.

Voi, kuin nyt ajattelen näitä ihania talvi-päiviä länsimaakunnassamme, sen kosteata ilmaa, sen jääniljakalla peitettyjä maanteitä, sen lumettomia kankaita, sen synkkiä metsiä, sen mustanpuhuvaa merta ja sen kummallisia, päivän valasemia pilven hattaroita taivaalla, – kuin ajattelen näitä hiljaisia iltaseurusteluja tuvassamme, jota lamput valasivat, jota siivous ja mielevyys kirkastivat, jossa ystävällisyys ja rauha vallitsivat, kuin muistelen käveleväni edestakaisin odottaessani Elinaa tulevaksi lukemiseemme ja kuin ajattelen hänen sitten astuvan sisään ovesta siivona ja sievänä, raittiina ja talvi-ilmasta vilustuneenakin sekä puettuna punaruutukkaiseen hameeseen – kuin muistan hänen monta ilosta leikkipuhettaan taikka ajattelen hänen tuossa istuvan ja kuuntelevan suuret mielevät silmät sirollansa, posket punahehkussa ja suu puoleksi avonaisena, sekä ihmetellen ja innostuen siitä, että hän nyt ensi kerran sai katsella vaihtelevaan, ihmeelliseen runomaailmaan, – kuin nyt ajattelen näitä niin aavistamattoman ihania iltapäiviä, jolloin ilmassa oli joku salanen, juhlallinen lämpö, kuin muistelen, kuinka nämät tekokuvaemat pakottivat häntä, vaikka hän oli niin harvapuheinen luonnostaan, kumminkin ilmottamaan sydämensä sisimpiä tunteita, kuinka

joku silmän katsahdus tai punahehku kasvoilla tai joku käden liikenne, joku äänen värähdys tai joku sananen vaan ilmotti hänen mielensä syvästi kaipaavan sitä rakkautta ja alttiutta, jota hän tavallisesti kätkieli lyhyellä, tyyllä käytöstavallaan, sekä näytti koko sen hellän kauneudentunteen ja sen sanomattoman uskollisuuden ja totuudentunnon, joka vallitsi hänen sydämissään – kuin muistelen näitä iltaseurusteluja sekä meidän monia kävelyjämme päivällisen perästä, jolloin palavalla innolla puhuimme kaikesta, jonka olimme lukeneet, ikäänkuin olisimme eläneet niitten tapauksien läpi – oi, silloin näyttävät nuo kauniimmat runokertomukset, kuin koskaan ovat innostuttaneet mieltäni, minusta olevan vaan sen todellisen elämän himmeitä kuvia, jota silloin elelimme, ja silmiäni edessä seisoo olento, joka näyttää tuhat kertaa kauniimmalta kuin maailman suurimmat runoilijat ovat mahtaneet luoda, olento, jonka tunteminen on aina oleva minun suurin häviämätön onneni.

Tämä seurustelemisemme ei kumminkaan kestänyt kauvan. Eräänä päivänä talven loppupuolella, jolloin jo vähän kevään tuoksua tuntui ilmassa ja oheita valkosia pilven haituvia uiskenteli taivaalla, olimme tavallisella päivälliskävelyllämme pitkin meren rantaa. Ei ollut tavallista, että kuljeskelimme puhumatta, mutta nyt ei Elina ottanut keskustellakseen mistäkään asiasta, josta aloin puhua, hän vaan katsoi ulos ulapalle, vastasi hajamielisesti kysymyksiini ja hänen puheensa kaikui niin soinnuttomalta. Ei minullakaan ollut halua pitkittää keskusteluaamme. Lempeä, sulonen onnentunne virtaili mielessäni, tuhansia ilosia, lapsellisia ajatuksia johtui päähäni, kaikenlaisia epävarmoja toiveita syntyi minussa, ne kuiskuttelivat sulosesti ja ystävällisesti korviini monta mielettöntä asiaa, ja kultasia kuvituksia kulkea liiteli mielessäni ikään kuin päivän valasemat pilven hattarat taivaalla.

Kaikki, jota minä tunsin ja ajattelin, olisin voinut ilmottaa yhdellä ainoalla lauseella, ja se lause pääsikin ajattelemattani suustani lentoon: "Onpa sulosta elää", ajattelin sanoissa, muistutellen itselleni Elinan mielilauseita.

"Niin, *voisi* olla sulosta", hän sanoi samalla soinnuttomalla äänellä ja hän näytti vaan yhtä hajamieliseltä.

Paluumatkalla pysähdyimme erään mäen kukkulalle, josta oli laeva näköala ulos seudulle ja vuonolle.

"Kuinka ihana, kuinka ihana tämä seutumme onkaan", huudahdin; sillä en ollut mielestäni koskaan nähnyt ihanampaa, kuin tämä lumeton tanner, nuo mustanpuhuvat puut, tuo vielä talvisynkkä meri ja kaiken tämän päällä lännessä sinitaivas vielä kultapilvien peitossa.

"Minusta se näyttää synkeältä ja raskaalta", Elina vastasi. Synkeältä ja raskaalta? Sitä en ymmärtänyt; minusta se loisti ja leimusi vaan.

Viittasin länteen päin: "Katso, kuinka kummallisesti taivas tuolla hohtaa ja leimuaa –".

"Niin *ulkopuolella* seutuamme" hän vastasi.

Katsahdin ihmeissäni Elinaan. Että tämä pieni, sulonen maailma, jossa hän kumminkin eleli kaikilla ajatuksillaan, harrastuksillaan ja toiveillaan, oli hänestä synkkä ja raskas, sitä en ymmärtänyt. Hänelle varmaan oli tapahtunut jotakin hyvin kiusallista. Hän olikin koko ajan kävellyt yksinään toisella puolella maantietä ja nyt huomasin, että hän todellakin näytti alakuloseksi.

Käänsimme sitten matkamme kotipuoleen, ja pysähdyimme vasta Holtin puutarhan portille. "Mutta ulkopuolella ei todellakaan ole niin ihanaa", sanoin, muistellen itsenikin usein toivoneeni päästä ulos tuntemattomaan, kaukaiseen ihanuuteen, joka aina väistyy ja aina on sen maailman ulkopuolella, jossa parhaillaan kuljemme.

"Mutta kaikki tuo, josta olemme lukeneet, eikö se ole ihanaa?" Elina sanoi. "Ja onhan se ulkopuolella".

Hän vielä kerran katsahti ulos valosaa länsitaivasta kohti. Hänen kasvonsa niin selvästi ilmottivat jotakin kaipausta, että hän minusta näytti aivan oudolta. En ollut tuota koskaan ennen nähnyt ja hän aina sanoikin, ett'ei hän milloinkaan kaivannut mitään.

En vielä sanonut hänelle hyvästi; tietämättäni odotin, että jotakin tapahtuisi, en tiedä mitä. Tuntui minusta ikään kuin joku mahtava tapaus olisi välttämättömästi ollut tulossa ja että päättäminen

olisi ollut minun tehtävänäni. Oli jokin sana lausuttava, ja joll'ei sitä nyt lausuttu, niin suuri onni livahtaisi käsistäni. Tunsin äkkiä joutuneeni ahdinkoon, käteni kävivät kylmiksi ja hikisiksi, kaikki esineet ympärilläni kävivät epäselviksi ja oli ikään kuin ei maakaan olisi ollut aivan lujana jalkojeni alla. Vihdoin selveni minulle sen verta, että teki mieleni sanoa hänelle jotakin siitä, jota olin ajatellut yksissäolomme aikana. Mutta se kävi minulle hyvin tuskalliseksi. Silloin minulle johtuivat mieleen hänen viimeiset sanansa: "kaikki, josta olemme lukeneet, eiköhän se ole ihanaa – mutta *se* on ulkopuolella", ja omituisella uskalluksella sain puhutuksi: "Ei ole todella kaikki niin ihanaa – vaan *sinä* katsot sitä niin ihanaksi".

Hän kääntyi äkkiä puolittain minuun päin ja loi minuun hämmästyneen, kummallisen älykkään, tyytysti tarkastelevan sekä tyytymättömästi torjuvan katseen. Se katse kävi suoraan eteenpäin kaikista sivuteistä huolimatta ja kysyi: "mitä sinä ajattelet?" – se oli kiiltävän veitsenterän välkkyvä loiste – seuraavana silmänräpäyksenä hän taas katseli ulos kaukaisuuteen, mutta ne kasvot, jotka hän nyt käänsi länsitaivasta kohti, hehkuivat samanlaisesta punahohteesta kuin se. Enempää en nähnyt, sillä yht'äkkiä hän sanoi hyvästinsä ja meni portista sisään.

Kuin menin kotia päin, tuli minulle selväksi, että minä, kaikista meidän erilaisuksistamme huolimatta, ja monessa suhteessa olimme aivan vastakkaista luontoa – ja huolimatta vakuutuksestani, että vaan *sukuperäiset* luonteet vetävät toisiansa, olin tehnyt hänen mielilauseensa omakseni, kumminkin sillä vähällä muunnoksella, että "on elämä ihanaa *sinun* kanssasi". Todellakin, olin rakastunut, vastoin kaikkea tiedettä mielettömästi, silmittömästi rakastunut ja sanomattoman onnellinen rakastamisen levottomuudesta, kaipauksesta, pelosta ja toivosta.

Siitä päivästä tapahtui kanssakäynnissämme muunnos. Olimme kumpikin tehneet havainnon, ja se oli, että olimme oudot toisillemme. Eikä nyt enää mitään lukuhetkiä tullut kysymykseen, ei mitään kävelyä, ei mitään ystävällisiä keskusteluja seudusta eikä sen asukkaista. Tunsin olevani sanomattoman ujo hänen läsnäollessaan, ja Elinaan oli tarttunut jokin tyyli jokapäiväisyys, joka saattoi minut satoja kertoja hämmästyksiin ajattellessani, että hän oli lukuiltoina istunut minua vastapäätä katse innokkaasti loistavana kaikesta, jota luimme, ja että minulla oli hänen kanssansa ollut monta keskustelua kaikellisista maailman oloista, niin kuvailluista kuin todenperäisistäkin, jotka keskustelut olivat minulle ilmasseet hänen syväperästä ja kiivasta, vaan totuutta rakastavaa luonnettaan. Nyt se aika tuntui minusta olevan niin äärettömän kaukana, ja Elina itse oli minulle niin outo, ett'en edes vihjaukseltaakaan voinut viitata menneihin aikoihin enkä niiden moneen ihanaan tapaukseen. Pelkäsin, että hän silloin loisi minuun oudon, ihmettelevän katsauksen, ikään kuin hän ei enää ymmärtäisi mitä tarkottaisin.

Monet syyt pakottivat minua tähän aikaan usein käymään muualla ja tämä sydäntäni helpotti; sillä tuntui sanomattoman kiusalliselta olla hänen seurassaan nyt, kuin emme enää voineet seurustella vanhaan tapamme. Minä mietiskelin, mitähän todellakin oli tapahtunut, ja välistä arvelin, ett'ei mitään erinäistä ollut tullut väliimme, enkä kumminkaan saanut poistetuksi pelkoani sitä, että nuo sulokset talvi-iltamat olivat vaan pettävä muisto, joka ei milloinkaan olisi palajava takaisin. Kaipasin, kaipasin niin innokkaasti tuota hävinnyttä aikaa, kaipasin Elinaa, kuin olin poissa, kaipasin vielä enemmän, kuin olin hänen seurassaan, ja niin kului sekä kevät että kesä minun huomaamattani; päivät haihtuivat minulta vaan yhdessä mietiskelemisessä, ja vasta kuin syksy tuli ja minun oli mentävä takaisin yliopistokaupunkiin, niin tämä murehtiva mieliteleminen muuntui haluttomaksi vastenmielisyydeksi kaikkeen työhön, katkeraksi nyreydeksi ulkomaailmaa ja sen menoja vastaan, ja minun nyt melkein aina teki mieleni päästä hänen läheisyyteensä jatkamaan tuota hehkovaa mietiskelemistä, joka äskettäin oli ollut minulle niin vastenmielinen. Toivoin vaan vilahdukselta nähdäkseni hänen loistavaa hymyänsä ja saadakseni yhdenkään katsahduksen hänen uskollisista silmistään, jotta siten saisin työhaluni ja elämisen toivoni takaisin.

Ja sen sainkin.

Pieni tohtoroimismatka sen toivon täytti ja tämä ensimmäinen lääkäritoimeni on sen tähden painunut haihtumattomaksi mieleeni. Eräs puolikasvunen poika, joka asui lähimmän merivuonon

kulmassa, oli rikkonut itsensä niin pahasti, että henki oli vaarassa. Lennätettiin sana tohtorille, mutta kun oli myrskynen sää ja hän päälle päätteeksi itse oli kipeä, niin ei hänen käynyt meneminen, Tuskassaan tuli sanantuoja meille, "kuin minäkin luin tohtoriksi". Kävin lääkärin luona, sain neuvoja häneltä ja läksin matkalle. Ensin meidän yön halki oli ratsain mentävä vuoriharjun yli, jota matkaa en hevin unhot; jääkylmä tuuli loi lumiräntää silmiimme noilla aavoilla puuttomilla vuoren lakeuksilla. Ja pimeys oli niin sysimusta, että hädin tuskin näin opasta. Mutta kunnia olkoon meidän siunatuille pienille hevosillemme: ne eivät antaneet jalkojensa soljahtaa ei niin kertaakaan, ne löysivät tien silloinkin kuin ihmiset olisivat eksyneet siltä pois, ne vaan uutterasti taistelivat tuulen ja myrskyn kanssa eivätkä uupuneet.

Sitten oli meidän vielä purjehdittava vettäkin myöten. Sanaton vaitiolo veneessä, tavattoman äkkiä lausutut ja täytetyt käskyt näyttivät selvästi, että kuolema uhkasi joka tuulenpuuskassa, myös sillekin, joka tottumattomuudessaan ei olisi voinut arvata purjehduksemme vaaroja. Pääsimme kumminkin toiselle puolelle ja minä heti tohtoroimaan kaikin voimin. Jo sitä tehdessäni ja vielä enemmän kotimatalla selveni minulle, että työ kuitenkin oli siunattu asia. Tunsin todellista iloa siitä, kävi ikään kuin elämänhalun tuulahdus mieleni yli.

Koska tuuli oli vähän laimennut, otin venekyydin koko paluumatkaksi. Vettä tuli kuin korvosta kaataen pitkin koko matkaa ja kuin loppumatalla kävi kylmä tuulikin, niin tuntui minusta hyvin suloselta, kun iltasella näin valkeain pilkottavan kylän tuvista ikään kuin kotilämmön ystävällisinä sanansaattajina.

Riensiin kiiruusti ylös tietä myöten pihalle. Akkunoista loisti uutimien lävitse tumma valo märille, melkein lehdettömille puille, valkealle puutarhan aidalle sekä tien vesilätäköille. Heitettyäni sadevaatteet yltäni astuin tupaan, joka oli juhlallisesti valastu. Pöytä oli katettu valkealla vaatteella, kahvipannu porisi niin somasti hiiloksella, koko läjä pyöreitä vehnäsiä loisti keskeltä pöytää, jonka ympärillä istui talon väki ja sitä päitse Elina, Holt ja "Patriootti".

Näkyi selvästi, että he odottivat minua, ja tultuani tupaan kaikki nousivat sanomaan minua tervetulleeksi takaisin; he kertoivat saaneensa eräältä talonpojalta, joka oli tullut vuorten ylitse, tietää minun jo lähteneeni sieltä, josta he olivat voineet osapuilleen arvella, mihinkä aikaan minä tulisin kotiin. Ja kuin kaikki istuimme ilomielin pöydän ympärillä, kuin näin kaikki nuo rakkaat ihmiset, kuin sitten puhelimme, kahvipannu porisi sekä uuninvalkea rätisi, silloin näkyi elämä minusta vielä lempeältä ja suloselta, ja aloin yhä enemmän luottaa siihen suureen parannuskeinoon, jota sanotaan työskentelemiseksi. Mutta kuin Elina illemmalla tuli luokseni, kuin taasen näin lempeän uskollisen katseen hänen rehellisissä harmaissa silmissään, kuin kuulin vanhan, sydämmellisen soinnun hänen äänessään ja kuin hän äkkiä tarttui käteeni sanoen: "Kiitos sinulle siitä, että menit sinne", niin silloin olivat kaikki epäilykset hävinneet, silloin työ, johonka aioin mennä, ei enää tuntunut parannuskeinolta, vaan ilotoimelta, elämä näytti suloselta, ja minulle syntyi halu päästä matkalle ja aloittaa sitä taistelua, joka vast'ikään oli tuntunut niin kärsimättömän raskaalta.

IV

Olin suorittanut tohtorin tutkintoni, yliopistovuoteni olivat loppuneet, ja joulun tienoilla istuin taas reessä matkustamassa kotia päin. Tämän kotimatkan ensi päivä on vielä mielessäni niin selvänä kuin se olisi ollut eilinen päivä. Lunta oli tullut runsaasti ja kaikkialla vallitsi hiljaisuus ja rauha. Hevoseni juosta jolkutteli itämaakuntamme juhlallisilla kuusikankailla, suurien talojen sivuitse ja korkeahuippusia lumikinoksia sekä lumisia puita seisoivat kahdella puolella tietä. Kuin puut olivat vähän taajemmassa, niin lumi oli rakentanut köykäsiä siltoja oksien välille. Pienemmät yksinäiset kuuset olivat muuttuneet lumikartioiksi: alaoksat olivat lumipeitteen alla, ylemmät olivat painuneet alas pitkin runkoa, niin että oli ikään kuin lumi olisi verhonnut kaikki puitten oksat hyvin ahtaaseen vaippaan.

Hienommat lehtipuut olivat kaikki lumesta painuneet yhtäänne päin; ne olivat lyykistyneet tuulen ja pyryn painosta ja niiden hennot latvat olivat taipuneet aivan kumaraan lumipeitteen alla. Vaan suuremmat, joitten jäykkiä oksia tuuli ei ollut jaksanut taivuttaa, olivat kokonansa lumen peitossa, ja ne silloin olivat suurien huudekukkien kaltaset, joita oli otettu suuresta akkunaruudusta ja istutettu aavalle kentälle.

Olipa ihana katsella tuota tyyntä lumista luontoa. Valkea oli maa, valkeat vuoret, valkeat puut, rakennukset ja aitaukset, vaaleapilvinen taivas josta suuria lumihuutaleita liiteli verkalleen alas. Koko seutu, jonka halki matkustelin, oli nyt aivan kuin suuri, siisti ja somisteltu joulutalo monine tasasine käytävineen, pehmeine uudinvuoteineen ja loistavine lumikynttilöineen.

Oli kaunis päivä ja itse olin niin sanomattoman ilonen, että nyt olin vapaa, että nyt liitelin kotia päin, kaikkea tuota tuttua ja rakasta kohti, että kohta olin oleva siellä missä hän oli, kohta olin näkevä hänet, kuunteleva häntä ja puheleva hänen kanssaan, eikä nyt mikään epäilyksen eikä epätoivon ajatus päässyt mielessäni valloille! ja kaikkialla ympäristössäni näkyi olevan sama rauhallinen ja hilpeä mieliala kuin minussakin, kaikki näkyi tuntevan samaa sisällisen vapautuksen riemua ja samaa raitista elämän halua kuin minäkin.

"Onpa sulosta elää, kuin pehmeänhentonen lumi syleilee", kuuset sanoivat kankaalla; "on sulosta elää", jänis riemuitsi, kuin se tuulen nopeudella vilahti meidän sivuitsemme pitkin syviä teitä ja melkein yhtä korkeain lumikinosten kätkemänä; "on sulosta elää", lumenhöytäleet kuiskasivat, kuin ne niin itsehensä tyytyväisinä liitelivät, laatelivat ilmassa ja laskeutuivat rauhaan untuvanpehmoselle vuoteelleen. Suuressa talossa, jonka ohitse kuljin, kilit ja lampaat syödä järnyttivät männyrisuja, jotka olivat pihalla, ja heistä oli sängen sulosta elää niin kauvan, kuin heillä oli risuja kyllä järsiäkseen. Riihen edustalla hyppieli suuri joukko varpusia, ja heistäkin oli elämä ylen autuasta, kuin riihessä puitiin sekä lähenevä joulu ja sen ohralyhteet katolla olivat toivossa. Kaikki oli mielissään ja hyräili samaa ilolaulua kuin minäkin, kohottaessani hattua ja jättäessäni kaupungille hyvästiä.

Muutaman päivän jälkeen oli maamme itämaakunnat jo kaukana; erottavien vuoritunturien aavain lumikenttään yli olin jo myöskin kulkenut, ja ajoin nyt aika menoa alas erään länsimaakunnan rinnettä myöden, enkä koskaan ole pitemmän väliajan perästä voinut uudestaan nähdä sen vuoria, sen vuonoja, sen kohisevia virtoja, sen synkkiä salometsiä, sen pieniä, ryhmittäin rakennettuja taloja tuntemattani sisällistä äänetöntä hymyä taikka hiljasta riemua suonissani, jota ei voi sanoilla selittää. Tällä kertaapa näin nämät seudut jälleen, odotuksen outo rauhattomuus sydämissä, joka yhä vaan kasvoi kuta lähemmäksi kotiseutua tulin. Ensi päivien ilonen, juhlallinen mieli oli hävinnyt, ja nyt heräsi kysymys sydämissäni, epäily, pelko... En enää saattanut olla ajattelematta, ja ajatukseni ajoivat yhä useampia toivon hentosia lintuja kiitämään pakoon.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.